

บทความวิจัย

กระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามสำหรับเยาวชนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

นาซีเราะห์ เจะมามะ*
 จิดามา สุวรรณฤกษ์**
 อมลวรรณ วีระธรรมโม***
 มุฮัมมัดซากี เจ๊ะหะ****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ในบริบทบ้าน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และชุมชน สำหรับเยาวชนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่าง คือ บิดา มารดา ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม อาจารย์ที่ปรึกษา กลุ่มเพื่อน โต๊ะอิหม่าม ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน จังหวัดละ 90 คน

ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า

(1) บ้านมีกระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ด้วยการสอนให้เยาวชนรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีบิดามารดาปฏิบัติตามหลักปฏิบัติ 5 ประการเป็นตัวอย่างให้เยาวชนปฏิบัติ

(2) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีกระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยการสอนให้เด็กประพฤติตัวตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามซึ่งประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 5 ประการ หลักศรัทธา 6 ประการ และหลักอิศซาน

(3) ชุมชน มีกระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ด้วยการให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการทำบุญ และทำกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาอิสลามที่ชุมชนจัดขึ้นโดยสมาชิกชุมชนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง และข้อเสนอแนะ คือ ควรศึกษาองค์ประกอบอื่นที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นในด้านคุณธรรม จริยธรรมอิสลาม ควรศึกษาวิธีการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามจากโรงเรียนอื่น เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการขัดเกลาเยาวชนให้เป็นคนดี

คำสำคัญ: กระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม; จังหวัดชายแดนภาคใต้

* นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ

** Ph.D. ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (ค.ด.การศึกษานอกระบบโรงเรียน)อาจารย์สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ

*** Ph.D.การศึกษาดุษฎีบัณฑิต อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

**** Ph.D. (in Law) อาจารย์ประจำสาขาวิชาริชะฮ์ คณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

Abstract

The objective of this research was to study the process of conveying Islamic doctrinal practices in contexts of homes, private Islamic schools and communities for the youth in private Islamic schools in the three southern border provinces. The sample groups consisted of parents, advising teachers, students' group of friends, imams, and village headmen, derived by specified sampling, totaled to 90 people from each province.

It was found from the results of the research that (1) homes: the Islamic doctrinal practices were conveyed to the youth by teaching so that they would recognize mutual assistance with others through parents as a role model of following the 5 principles of practices, (2) private Islamic schools: the Islamic doctrinal practices were conveyed to the youth by given instruction to behave conforming to the Islamic doctrine which consists of 5 principles of practices, 6 articles of faith, and Ihsan. (3) The process of transfer for the community is one of process to comply with the doctrine of Islam, With the doctrine of Islam, With the youth who involved in philanthropy. And to do the best activities of the important days of Islam that the members to do a good model to ought to follow practice.

Keywords: The transfer of practical process for Islamic; southern border provinces

คำนำ

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งของชาติ และปัจจัยที่สำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และวัฒนธรรม สิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มี คุณภาพเป็นอันดับแรก และเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การศึกษา เพราะการศึกษาเป็น เครื่องมือในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทศนคติ ค่านิยม และคุณธรรม เพราะการศึกษาเป็นหนทางที่ สร้างบุคคลไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า แต่จะเจริญก้าวหน้าอย่างดีเยี่ยมนั้นจะต้องมี หลักศีลธรรม คุณธรรมที่ฝังงมในตัวบุคคลนั้นด้วย และสิ่งสำคัญที่รองจากการศึกษาก็คือ การมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ (อัศดุรอมะ สามะอาลี. 2550: 1)

การวิจัยครั้งนี้มีที่มาจากปัญหาจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ทำให้ทรัพยากรต่างๆ ก็ เปลี่ยนไปตามสภาพ เช่น ทรัพยากรมนุษย์ ในที่นี้คือตัวเด็กวัยรุ่น ในขณะที่ยังวัยรุ่น เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ เป็นบุคคลที่ ต้องการการพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง เป็นบุคคลมีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ และพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งที่ เกิดขึ้นรอบตัวอย่างรวดเร็ว เพื่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบและพฤติกรรมให้เข้ากับสภาพแวดล้อมสังคม และวัฒนธรรม ที่เกิดขึ้น ทำให้เป็นปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นเครื่องบ่งบอกว่าในสังคมแม้คนที่มีความรู้มากก็ไม่สามารถ พัฒนาไปได้ด้วยดี ถ้าคนในสังคมขาดคุณธรรมและจริยธรรม หรือการละทิ้งภารกิจที่ต้องปฏิบัติ เช่นการปฏิบัติตามหลัก คำสอนของศาสนาอิสลาม ที่มุสลิมต้องพึงปฏิบัติให้ครบ ทั้ง 5 ประการ ที่บัญญัติไว้ ความเสื่อมโทรมก็ทำให้สังคมเสื่อม โทรมตามไปด้วย เพราะศาสนาถือว่าเป็นเครื่องมืออีกวิธีทางหนึ่งที่จะทำให้คนในสังคม ละทิ้งกิเลส ของตัวเองได้ โดยไม่ต้อง วัตถุในปัจจุบันนี้มาครอบงำจิตใจของเราจนมากเกินไป ศาสนาก็จะช่วยพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองได้ (ประไพ มุ่งจำกัต์, 2538: 1)

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเดิมมีชื่อเรียกว่า ปอเนาะ และบุคลากรใน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลามประกอบด้วย โต๊ะครู ครูสอนศาสนา และครูสอนวิชาสามัญ ครูสอนศาสนาซึ่งเรียกว่า อุลูมาฮ์ สำหรับครู สอนวิชาสามัญในแต่ละโรงเรียนนั้นประกอบด้วย ครูที่เป็นข้าราชการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการทางราชการส่งตัวมาเพื่อปฏิบัติหน้าที่สอนวิชาสามัญในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดย ได้รับเงินเดือนจากราชการ (ต่ายุดิน อูสมาน และคณะ. 2545: 2)

ปอเนาะและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นสถาบันศึกษาที่จัดการเรียนการสอนศาสนาอิสลาม หรือ เป็นแหล่งการเรียนรู้อิสลามที่สำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของมุสลิมในสังคมจังหวัด ชายแดนภาคใต้ สถานศึกษาดังกล่าวได้มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงชีวิตมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้จากความ มีดมนไปสู่แสงสว่างที่ถูกต้องตามหลักของศาสนา เช่น จากการกราบไหว้บูชาภูตผีปีศาจหรือรูปเจว็ด มาเป็นการ ศรัทธาและยึดมั่นต่อพระเจ้าองค์เดียวเท่านั้น

ในอนาคตอันใกล้หรือไกลนั้น สถาบันศึกษาปอเนาะและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดชายแดน ภาคใต้ จะต้องคงอยู่พร้อมกับไม่เปลี่ยนแปลงบทบาทในการผลิตเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้คุณธรรมอย่างแน่นนอน แม้ว่ากาลเวลาจะเปลี่ยน ความเจริญด้านเทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทในสังคมมนุษย์มากขึ้น เนื่องจากชาวไทยมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ยึดหลักการอิสลามอย่างเหนียวแน่นในการดำรงชีวิตของพวกเขาว่า ผู้รู้จะต้องสอนผู้ที่ไม่รู้ หากไม่ปฏิบัติเช่นนั้นแล้ว จะต้องได้รับโทษทางศาสนาอิสลามอย่างแน่นอน

ฉะนั้น การยกเลิกหรือการยุบสถาบันศึกษาดังกล่าว รัฐไม่ควรกระทำไม่ว่าในกรณีใดๆ ทั้งสิ้น ดังที่เกิดขึ้น แล้วในอดีตซึ่งมีมติคณะรัฐมนตรีไม่ให้อำนาจตั้งปอเนาะขึ้นมาใหม่ หลังจากที่ได้อนุญาตให้โต๊ะครูดำเนินการจดทะเบียน

พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงปอเนาะเป็นโรงเรียน แต่เนื่องจากสถาบันศึกษาปอเนาะ เป็นแหล่งเรียนรู้อิสลามที่สำคัญ สถานศึกษาดังกล่าวยังมีการดำเนินการสอนและเกิดขึ้นหรือจัดตั้งใหม่มาตลอดโดยไม่หยุดยั้ง แม้ว่าจะขัดกับกฎหมายบ้านเมืองก็ตาม

ข้อความที่ได้กล่าวข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ก็เช่นเดียวกันกับสถาบันศึกษาปอเนาะ จะต้องคงอยู่กับสังคมมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้สืบไป แต่อาจจะมีการพัฒนาในด้านการจัดการเรียนการสอนโดยการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หรืออาจจะมีการเปิดสอนวิชาสามัญหรือวิชาชีพในสถาบันศึกษาปอเนาะ เพื่อให้ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันศึกษาปอเนาะแล้ว สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างมีความสุขในการดำรงชีวิตในสังคมต่อไป อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์ของสถาบันศึกษาดังกล่าว คงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น จะให้เปลี่ยนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพราะได้ระบุความต้องการที่จะอนุรักษ์ให้สภาพหรือระบบการจัดการเรียนการสอนในสถาบันศึกษาปอเนาะ เป็นมรดกสืบทอดไปยังลูกหลานของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตลอดไป

จากสภาพที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงกระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ในบริบทบ้าน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และชุมชน สำหรับเยาวชนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 3 จังหวัดชายภาคใต้ ว่าทั้ง 3 สถาบัน มีบทบาทอย่างไรสอนให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่ดี เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแบบอย่างในการแก้ปัญหา และพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม อันเป็นพื้นฐานของคนที่มีคุณภาพ คือ คนเก่ง คนดี และคนมีความสุข ซึ่งเยาวชนดังกล่าวจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ในบริบทบ้าน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และชุมชน สำหรับเยาวชนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 3 จังหวัดชายภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามสำหรับเยาวชนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีการวิจัยได้ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. วิธีการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ปิตา มารดา โต๊ะครู อาจารย์ โต๊ะอิหม่าม ผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มเพื่อน ทั้งเขตเทศบาลเมืองและเขตองค์การบริหารส่วนตำบล สำหรับเยาวชนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้การเจาะจงจังหวัดละ 30 คน รวมทั้งสิ้น 90 คน

2. กลุ่มผู้รับการถ่ายทอด ได้แก่ เยาวชนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทั้งในเขตเทศบาลเมืองและเขตองค์การบริหารส่วนตำบล 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นนักเรียนที่อาจารย์โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามคัดสรรแล้วว่าเป็นนักเรียนที่มีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมเด่น จำนวนจังหวัดละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยดังนี้

แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (formal interview) และเตรียมแนวคำถามกว้างๆ มาล่วงหน้า โดยสัมภาษณ์แบบมีจุดสนใจ ทำความสนทนากับเด็กในกลุ่มตัวอย่าง โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อสร้างความไว้วางใจ และพยายามหันความสนใจ กล่าวคือเมื่อเห็นว่าผู้ถูกสัมภาษณ์พูดนอกเรื่องหรือนอกเหนือจากจุดที่สนใจ ก็พยายามโยนเข้าหาประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์ ทั้งนี้เพื่อจะได้อยู่ในขอบเขตการวิจัย (สุรางค์ จันทวานิช, 2542: 75) และเก็บข้อมูลด้วยการจดบันทึก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามสัมภาษณ์ มีจำนวน 4 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 สำหรับผู้ปกครองนักเรียน ได้แก่ บิดา มารดา และญาติผู้ใหญ่ รวมทั้งสิ้น 30 คน ประกอบด้วยจังหวัดละ 10 คน โดยจะขออธิบายเป็นรายจังหวัด คือ จังหวัดนราธิวาส ยะลา และจังหวัดปัตตานี โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ปกครอง และญาติผู้ใหญ่

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ของการแสดงความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสัมพันธภาพในครอบครัว ด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม และด้านวิถีชีวิตแบบอิสลาม

ชุดที่ 2 สำหรับผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และอาจารย์ที่ปรึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม อาจารย์ที่ปรึกษา

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ของการแสดงความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการถ่ายทอดจริยธรรม ด้านการส่งเสริมให้รำลึกถึงการเป็นมุสลิมที่ดี และด้านการเรียนรู้

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ให้แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ สำหรับ ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และครูผู้สอน ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิดโดยแบ่งออกเป็น 2 ข้อ

3.1 อุดมการณ์ และแนวคิดในการสอนตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม

3.2 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเยาวชน และปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อหาแนวทางแก้ไขพัฒนาเยาวชน ให้มีพฤติกรรมที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรมตามหลักศาสนาอิสลาม

3.3 ข้อเสนอแนะ

ชุดที่ 3 สำหรับสัมภาษณ์สำหรับโต๊ะอิหม่าม และผู้ใหญ่บ้าน โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป แบบสัมภาษณ์สำหรับอิหม่าม และผู้ใหญ่บ้าน

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ของการแสดงความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบทชุมชนและด้านกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์

ชุดที่ 4 แบบสัมภาษณ์สำหรับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป สำหรับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ของการแสดงความคิดเห็น ด้านการคบเพื่อนกลุ่มเพื่อน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำรายละเอียดที่ได้จากการจดบันทึกแต่ละคำถามมาเรียบเรียงเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปเป็นภาพรวม รวมทั้งสรุปความคิดเห็นของ บิดา มารดา ผู้อำนวยการ อาจารย์ที่ปรึกษา อิหม่าม ผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มเพื่อน สำหรับเยาวชนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์พบว่า

(1) บ้านมีกระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ด้วยการสอนให้เยาวชนรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีบิดามารดาปฏิบัติตามหลักปฏิบัติ 5 ประการเป็นตัวอย่างให้เยาวชนปฏิบัติ

(2) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีกระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม โดยการสอนให้เด็กประพฤติตัวตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามซึ่งประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 5 ประการ หลักศรัทธา 6 ประการ และหลักอิซฮาน

(3) ชุมชน มีกระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ด้วยการให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการทำบุญ และทำกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาอิสลามที่ชุมชนจัดขึ้นโดยสมาชิกชุมชนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษากระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามสำหรับเยาวชนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากบ้าน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และชุมชน มีประเด็นสำคัญที่จะมาอธิบายได้ดังนี้

1. ผลการศึกษากิจกรรมการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามอิสลามจากบ้าน

ผลการวิจัยพบว่า มีครอบครัวที่อยู่พร้อมหน้ากัน มีครอบครัวที่ฐานะยากจน จะต้องช่วยเหลือพ่อแม่ดูแลบ้านและน้องๆ และมีครอบครัวที่พ่อแม่แยกทางกันต้องอยู่กับญาติผู้ใหญ่ แต่ทั้งนี้แล้วทุกผลการศึกษาก็มีวิธีการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม มีการสอนที่คล้ายกัน โดยสอนให้เยาวชนปฏิบัติตามหลักคำสอน 5 ประการ หลักศรัทธา 6 ประการ และหลักคุณธรรม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสัมพันธ์ภาพในครอบครัว โดยบิดามารดาจะทำกิจกรรมร่วมกัน พูดคุยถามไถ่ทุกข์สุขของปัญหาลูก และหาแนวทางแก้ไข ให้คำปรึกษาที่ดี ให้ความอบอุ่นแก่ลูก ส่งผลให้บุตรมีประพฤติดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อารง สุทธาศาสน์ (2541: 36) ได้กล่าวใกล้เคียงกับพิเชษฐ กาลามเกศตร์ แปลจาก ครุชิต อะหมัด (2540: 71) ได้อธิบายว่า การสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัวมุสลิมที่สมาชิกในครอบครัวได้พบปะพูดคุยกับบุตร การปฏิสัมพันธ์กันโอกาสและสถานที่ต่างๆ และสัมพันธ์ภาพที่สมาชิกในครอบครัวมีต่อกัน จำนวนเวลาเป็นชั่วโมง นาที โดยประมาณที่บิดามารดาใช้อยู่กับบุตรในแต่ละวัน ความ

ใกล้ชิดบุตร และความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา และสอดคล้องกับ จรัล มะลูลีม (2541 : 64) ได้กล่าวไว้ใกล้เคียงกับพิเชษฐ กาลามเกียรต์ แปลจาก ครุชิต อะหมัด (2540: 69) ว่าครอบครัวมุสลิมเป็นครอบครัวใหญ่ประกอบด้วย ปู่ ตา ยาย พ่อ แม่ บุตรอยู่อาศัยในบ้านเดียวกัน ผู้อาวุโสในครอบครัวจะได้รับความเคารพ บิดาเป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องต่างๆ โดยทั่วไปการเลือกคู่แต่งงานจะทำการคัดเลือกโดยครอบครัว ดังนั้นชี้ให้เห็นว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมุสลิมนั้นผู้ชายมีฐานะเป็นหัวหน้า เป็นผู้บริหารทั่วไปของครอบครัว หาเลี้ยงและดูแลความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับสังคม รวมทั้งดูแลระเบียบวินัยในครอบครัว ส่วนผู้หญิงเป็นศูนย์กลางในการจัดระเบียบครอบครัวเป็นศูนย์กลางของญาติ จำแนกสิทธิ และรับผิดชอบร่วมกับสามีในการสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดส่วนระหว่างสมาชิกทุกคน ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาต่อบุตรตามแนวคิดนี้สามารถทำนายลักษณะของศาสนาของเด็กได้ว่า เด็กมีความรู้ ความเข้าใจ หลักธรรม และนำเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตน ที่ส่งผลให้มีพฤติกรรมดี

การอบรมเลี้ยงดูนี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเยาวชน เป็นการขัดเกลาให้เด็กเป็นคนดี มีวิธีการอบรมเลี้ยงดูของบิดาซึ่งเห็นได้จากที่ครอบครัวเป็นต้นแบบ บิดามารดาส่งเสริมให้ความรัก ความเอาใจใส่ต่อบุตร สอนให้ลูกอยู่ในกรอบอิสลามที่ปฏิบัติ สอนให้ลูกเป็นคนดี มีความกตัญญูตอบแทนคุณต่อบุพการี การให้อภัย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความปรองดองกัน สอนให้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สอนไม่ให้เป็นเด็กดื้อ เป็นเด็กที่ไม่ซน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ควบคุมดูแลให้บุตรเป็นคนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ พึ่งพาตนเองได้ และรู้จักแบ่งปันกัน สามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันกินอาหารให้ถูกหลักศาสนากำหนด จะทำให้กายใจบริสุทธิ์ได้ ซื่อสัตย์กับตัวเอง ห้ามลักขโมย ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และที่สำคัญจะต้องตั้งใจเรียนหนังสือ ส่งผลให้บุตรประพฤติดีทั้ง 3 จังหวัดได้สอดคล้องกับแนวคิดอาหมัด คาร์เนล (2543 : 15 – 35) ที่ได้อธิบายว่าวิธีในการเลี้ยงดูบุตรนั้นเป็นภาระหน้าที่ร่วมกันทั้งพ่อและแม่ พ่อเป็นครูใหญ่และแม่เป็นครูผู้สอน การเลี้ยงลูกไม่ได้หมายความว่าเฉพาะการให้อาหาร เพื่อให้ร่างกายแข็งแรงและเจริญเติบโต หรือดูแลรักษาเมื่อเจ็บป่วยเท่านั้น แต่หมายถึงความรวมถึงวิธีการต่างๆ ที่พ่อแม่ทำทุกอย่างมีแบบแผนและขั้นตอน เพื่อให้ลูกเจริญเติบโตและพัฒนาทั้งร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยพ่อแม่ที่อยู่ในแนวทางอิสลามมีหน้าที่ส่งเสริมให้เจริญเติบโต และพัฒนาด้านต่างๆ สิ่งที่จะต้องอบรมสั่งสอนมีดังนี้

(1) สอนให้เขารู้จักอัลลอฮ์ พระผู้เป็นเจ้า ผู้ทรงสร้างทุกสิ่งทุกอย่าง

(2) สอนให้เขารู้จักศาสนามุฮัมมัด (ศ็อล)

(3) สอนให้เขากลับมาป ละเว้นความชั่ว กระทำความดี

(4) สอนให้เขาพูดในสิ่งที่ดี

(5) เมื่อเขาอายุได้ 7 ปี ใช้ให้เขาทำการละหมาด

(6) และเมื่อเขาอายุได้ 10 ปี ถ้าเขาไม่ละหมาดก็อนุญาตให้เปลี่ยนก็ได้ และให้แยกที่นอนระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย ดังที่กล่าวมา และให้ลูกรู้จักพระเจ้าและศรัทธาในพระองค์อย่างมั่นคง ให้ลูกรู้ว่าตนเกิดมาได้อย่างไร ใครเป็นผู้สร้าง เกิดมาทำไม ตายแล้วจะไปไหน รู้จุดมุ่งหมายในการกระทำความดี มีความภาคภูมิใจในความเป็นมุสลิมกล้าแสดงเอกลักษณ์ของความเป็นมุสลิม โดยปฏิบัติตนให้เป็นมุสลิมที่ดี และสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุชีรา บุญทัน (2541: บทคัดย่อ) ที่พบว่าปัจจัยทางครอบครัวที่สัมพันธ์กับจริยธรรมด้านความกตัญญูต่องานดี ลักษณะครอบครัว ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู อาชีพของผู้ปกครอง และประเภทของครอบครัว สามารถพยากรณ์จริยธรรมด้านความกตัญญูต่องานดีได้ทั้งหมดโดยปัจจัยด้านลักษณะการเลี้ยงดูสามารถพยากรณ์จริยธรรมด้านความกตัญญูต่องานดีได้ดีที่สุด จึงสรุปได้ว่า แนวคิดด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม วิธีชีวิตแบบอิสลาม

วิถีชีวิตแบบอิสลามมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเยาวชน ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามที่ได้บัญญัติไว้ในอัลหะดีษที่จะต้องดำเนินในชีวิตประจำวัน และจะต้องสอดคล้องตามหลักความเชื่อ และการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ซึ่งสามารถนำมาประกอบการตัดสินใจ เลือกอาชีพ เลือกคบเพื่อน เลือกกระทำการกิจกรรมในยามว่าง เลือกวิถีที่พักผ่อนหย่อนใจ ตลอดจนเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมผิดศีลธรรมในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเห็นได้จากที่ครอบครัวเป็นแบบอย่างให้กับลูกๆ เช่น สอนให้ลูกเลือกทานแต่สิ่งที่ดีๆ ถูกหลักศาสนาอิสลาม เลือกแต่งกายที่จะต้องมิดชิด เลือกที่จะปฏิบัติถ้าเห็นว่าสิ่งนั้นดีและละเว้นสิ่งที่ไม่ดี สอนให้รู้มารยาทในการรับประทานอาหาร การกล่าวดูอาห์ หรือแม้แต่การใช้คำทักทาย (อัสลามมูอาลัยกุม) การรับคำทักทาย (วาอาลัยกุมมูสาลาม) ซึ่งวิถีชีวิตแบบอิสลามนั้นทั้ง 3 จังหวัดได้สอดคล้องกับเสาวนีย์ จิตต์หมวด (2544: 89) ได้กล่าวว่าผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามจะมีวิถีในการดำเนินชีวิต หรือวัฒนธรรมอยู่ในครรลองของวัฒนธรรมอิสลามเป็นหลัก แต่นั่นมิได้หมายความว่า มุสลิมจะปฏิเสธในการปฏิบัติตามวัฒนธรรมอื่นๆ โดยสิ้นเชิง ในทางตรงกันข้ามศาสนาอิสลามกลับแสดงให้เห็น และยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ สอดคล้องกับ จักรพันธ์ ชัดชุ่มแสง (2543: 2) กล่าวว่า ชาวมุสลิมเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ศาสนา (Ethno-religious Group) ที่ธำรงรักษาเอกลักษณ์ของตนเองได้อย่างเข้มแข็ง ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมมุสลิมผูกพันแน่นอยู่กับศาสนาอิสลามจนแทบจะกล่าวได้ว่า “เป็นเนื้อเดียวกัน” ดังนั้นอาจมองว่า อุดมการณ์ แนวปฏิบัติ รวมทั้งพิธีกรรมทางศาสนา เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญที่สุดของการเป็นมุสลิม และสอดคล้องกับ นันทวุฒิ แดงอรุณ (2550: 15) ที่อธิบายถึง วิถีชีวิตแบบอิสลาม หมายถึง การที่บุคคลเอกที่จะดำเนินชีวิตประจำวันตามความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และจะปฏิบัติตัวอย่างไรกับพ่อแม่ ลูกเมีย ญาติพี่น้อง คนใช้ เพื่อนบ้าน เด็ก และผู้ใหญ่ สัตว์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเขา ทั้งในยามสงบและยามสงครามในอิสลามมนุษย์จะได้พบวัฒนธรรม ศีลธรรม จรรยา มารยาทที่เป็นมาตรฐานอันเดียวกัน ไม่ว่าคนมุสลิมผู้นั้นจะมาจากเผ่าพันธุ์ สีมืด หรือพูดภาษาใดก็ตาม ตัวอย่างเช่น การกล่าวสลามในการทักทาย การกล่าวนามของอัลลอฮ์ ก่อนกินอาหาร และการทำกิจกรรมต่างๆ การห้ามดื่มสุราก็เป็นข้อห้ามที่เด็ดขาด โดยไม่มีกรยกเว้นอนุญาตให้ดื่มในบางโอกาสเป็นต้น ในอิสลาม มนุษย์จะรู้ว่าจะแต่งงานกับใคร และใครบ้างที่เขาไม่ได้รับอนุญาตให้แต่งงาน ด้วยการแต่งงานของเขาควรจะเป็นอย่างไร เมื่อมีปัญหาที่จะต้องหย่าร้างเขาควรจะทำอย่างไร จึงจะเกิดความเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่าย เมื่อมีการตาย เขาควรจะทำจัดการกับศพและทรัพย์สินของคนตายอย่างไร และอื่นๆ ในอิสลาม มนุษย์จะเห็นอย่างชัดเจนว่า เมื่อยืนอยู่ต่อหน้าพระผู้เป็นเจ้าแล้ว มุสลิมทุกคนมีความเท่าเทียมกันไม่ว่าเขาเหล่านั้นจะมาจากชนชั้นหรือสีผิวใด เขาจะได้พบว่ามุสลิมทุกคนมีหน้าที่ต่อพระเจ้าอย่างเท่าเทียมกันและหน้าที่ดังกล่าวนี้ก็ได้เป็นของชนชั้นหนึ่งชนชั้นใด และหากเขาต้องการที่จะมีความใกล้ชิดหรือติดต่อกับพระผู้เป็นเจ้า เขาก็สามารถติดต่อกับพระองค์โดยตรงโดยไม่ต้องอาศัยนักบวชทำหน้าที่เป็นนายหน้าติดต่อให้ และที่สำคัญที่สุดในอิสลาม มนุษย์จะได้พบกับอัลลอฮ์ พระผู้เป็นเจ้า ผู้ทรงสร้างทุกสรรพสิ่งและผู้ทรงสร้างเขา ผู้ทรงประทานปัจจัยยังชีพอันมากมายมหาศาลให้แก่เขา ผู้ทรงให้ความกรุณาปราณีและความเมตตาแก่เขา ผู้ทรงให้กำลังใจแก่เขาในยามที่เขาต้องประสบกับความทุกข์ยากลำบาก ผู้ทรงให้หลักประกันในการตอบแทนความดีที่เขาปฏิบัติถึงแม้ว่าจะไม่มีใครเห็นก็ตาม และทำให้เขาไม่รู้สึกท้อแท้ในการที่จะทำความดีต่อไป

กระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามสำหรับเยาวชนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากบ้าน มีความสำคัญต่อพฤติกรรมของเยาวชนโดยเฉพาะเยาวชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2. ผลการศึกษากระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

ผลการวิจัยพบว่าพบว่า โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีกระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้นสอนในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม เช่น สอนให้เป็นคนดี ละเว้นความชั่ว มีความรัก ความโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือเพื่อนที่ตกทุกข์ได้ยาก มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม ต้องมีความสามัคคี ประองดองฯลฯ สอดคล้องกับ (อิมรอน มะลูลีม, 2539: 10) ได้อธิบายว่า สันติ ความบริสุทธิ์ การยอมจำนนและการเชื่อฟังและการปฏิบัติตามสำหรับความหมายทางศาสนา คำว่า อิสลาม หมายถึง การยอมจำนนต่อเจตนารมณ์ของพระเป็นเจ้า และเชื่อฟังกฎหมายของพระองค์ สอดคล้องกับ (Hussein, 1981: 30) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความรู้สึกเกี่ยวกับความบริสุทธิ์ใจ ความซื่อสัตย์ ในอิสลามจะกล่าวถึงลักษณะของจริยธรรมที่มีต่ออัลลอฮ์ต่อเพื่อนมนุษย์ และต่อสิ่งอื่นบนหน้าแผ่นดินนี้หรือ พฤติกรรมของตนมุสลิมที่ได้ประพฤติปฏิบัติที่ดี ที่ถูกต้อง ที่ควร ตามกฎระเบียบต่างๆ ที่อิสลามได้กำหนดขึ้นและการประพฤติปฏิบัติดังกล่าวรวมทั้งพฤติกรรมทางใจ วาจา และกาย ซึ่งจะทำให้ผู้ปฏิบัติได้รับความสุขทั้งกายและใจในการดำรงชีวิตทั้งบนโลกนี้และในโลกหน้า จริยธรรมเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกทางกายและใจของมนุษย์ และสอดคล้องกับบารมาวีย์ อูมาวีย์ (Barrmawi. 1978 : 43) ได้แบ่งจริยธรรมออกเป็น 2 ส่วนคือ พฤติกรรมที่ดี (Akhlaaqul Mahmudah) และพฤติกรรมที่ไม่ดี (Akhlaaqul Madzmumah) ดังนี้

1. พฤติกรรมที่ดี (Akhlaaqul Mahmudah) ได้แก่

1) ความซื่อสัตย์ 2) ความสงบสุข 3) การให้อภัย 4) มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี 5) การให้อภัย 6) การทำดี 7) ให้เกียรติแขก 8) มีความสะอาด 9) ห้ามปรามในสิ่งที่ชั่ว 10) ความสุภาพ 11) ตัดสินด้วยความยุติธรรม 12) ความเป็นพี่น้องกัน 13) ความอดทน 14) บริสุทธิ์ 15) ความกตัญญู 16) การช่วยเหลือ 17) สันติภาพ 18) ความสะอาด 19) รักดีต่ออัลลอฮ์ 20) ถ่อมตน 21) พอใจในสิ่งที่มีอยู่ 22) มีความมั่นใจ 23) ความเมตตากรุณา

2. พฤติกรรมที่ไม่ดี (Akhlaaqul Madzmumah) ได้แก่

1) เห็นแก่ตัว 2) อบายมุข 3) ตระหนี่ 4) โกหก 5) เสพของมีนเมา 6) การทำลาย 7) กตัญญู 8) ไม่กล้า 9) ทำบาปใหญ่ 10) ขี้โกรธ 11) โกงเรื่องซึ่งดวง 12) นินทา 13) เย่อหยิ่ง 14) เล่ห์เหลี่ยม 15) อยู่เพื่อโลกวัตถุ 16) อิจฉา 17) แค้น 18) ซำตั่วตาย 19) พุ่มเพื่อย 20) อวดดี 21) ไม่สำนึกบุญคุณ 22) รักร่วมเพศ 23) ใส่ร้าย 24) เกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย 25) ดุฎผู้อื่น 26) ลักขโมย 27) มีกิเลส

ที่สำคัญนอกเหนือจากนั้นยังได้สอนให้เยาวชนพึงรำลึกการเป็นมุสลิมที่ดี ทำให้เยาวชนได้รับการถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรม อย่างลึกซึ้งมากขึ้นโดยให้เด็กได้ตระหนักถึงหลักการทั้งสองอย่างอยู่ในใจนับตั้งแต่การสอนให้เรียนรู้หลักคำสอนของอิสลามมีที่ประเภท จนกระทั่งเรียนรู้ถึงหลักปฏิบัติ หลักศรัทธา และหลักอิศซาน โดยใช้วิธีการถ่ายทอด หลักปฏิบัติ 5 ประการ ประกอบด้วย หลักปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) ปฏิญาณเข้ารับนับถืออิสลาม 2) ละหมาดให้ครบ 5 เวลา 3) นำมาซึ่งทานบังคับ 4) ทำหัจญ์ และ 5) ถือศีลอดในเดือนรอมฎอนศีล และหลักศรัทธา 6 ประการ ส่วนหลักศรัทธา 6 ประการ ประกอบด้วย 1) ศรัทธาในพระเจ้า 2) ศรัทธาในมลาอิกะฮ์ 3) ศรัทธาในนบี 4) ศรัทธาในคัมภีร์ 5) ศรัทธาในโลกหน้า และ 6) ศรัทธาในลิขิตของพระเจ้า และหลักอิศซาน เป็นวิชาที่ว่าด้วยการอบรมจิตใจของมนุษย์ตามคำสอนของศาสนาอิสลามเพื่อจะแสดงพฤติกรรมที่ดีงามออกมา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฟาติละห์ ยอแม (2551: 25) อธิบายว่า การเป็นมุสลิมที่ดีจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. มีความศรัทธาที่ลุ่มลึก

- (1) รักอัลลอฮ์ รักรอซูล และรักการเสียสละในหนทางของอัลลอฮ์เหนือสิ่งอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์
- (2) เชื่อฟังและปฏิบัติตาม
- (3) เกรงกลัวอัลลอฮ์
- (4) เชื่อฟังอัลลอฮ์และรอซูลทุกเรื่อง
- (5) ยอมรับการกำหนดของอัลลอฮ์
- (6) มีอามัลที่ซอและฮ์
- (7) เสียสละในหนทางของอัลลอฮ์

2. มีความเข้าใจอิสลามที่ลึกซึ้ง ซึ่งศาสนาอิสลามมีลักษณะพิเศษ ดังนี้

- (1) รียบรานียะฮ์
- (2) เป็นศาสนาที่มีความเป็นสากล
- (3) เป็นศาสนาที่ครอบคลุมและสมบูรณ์
- (4) เป็นศาสนาที่ง่ายตาย
- (5) เป็นศาสนาที่มีความยุติธรรม
- (6) เป็นศาสนาที่มีความสมดุล
- (7) เป็นศาสนาที่มีเสถียรและพลวัฒน์

3. มีบุคลิกภาพที่สง่างาม

- (1) บริสุทธิ์ใจ
- (2) ทำตามแบบอย่างท่านศาสดา
- (3) อุดม
- (4) เคร่งครัดตามหลักการศาสนา
- (5) ถ่อมตน
- (6) สมถะ
- (7) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

4. มีวิธีคิดแบบอิสลาม (Islamic thinking)

- (1) สิ่งที่ได้หะลาลย่อมมีประโยชน์ในตัวของมันเอง และสิ่งใดที่หะรอมย่อมมีโทษในตัวของมันเอง
- (2) ชะรีอะฮ์ย่อมอยู่เหนืออารมณ์และเหตุผล
- (3) คนแปลกหน้า

เช่น ปิตามารดาสอนให้ลูกรู้จักคำว่า กลัว และการยำเกรงต่อพระเจ้าเพียงองค์เดียว และชี้ให้ลูกเห็นความสำคัญของศาสนาอิสลาม ซึ่งปิตามารดาอาจจะถ่ายทอดโดยการเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติของเด็กด้วยวิธีการสื่อสาร แบบจงใจตามหลักการเปลี่ยนทัศนคติ ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาพฤติกรรมของเยาวชนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู โดยมีการส่งเสริมการรำลึกการเป็นมุสลิมที่ดีจากครอบครัว ซึ่งเป็นตัวเรียนรู้ในเรื่องการคบหาเพื่อน การเลือกเพื่อนที่ดี เพื่อเป็นตัวช่วยเสริมแรง ตัวกระตุ้นที่อยากจะกระทำ หรือเลือกที่จะไม่กระทำ ซึ่งสอดคล้องกับ สนธิญา พลศรี (2535 : 195) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ

มากมาย เช่น ความพร้อมของบุคคล ความแตกต่างระหว่างบุคคล การฝึกหัด การเสริมแรง การจูงใจ สิ่งเร้าและการตอบสนอง ทฤษฎีการเรียนรู้ ที่จำแนกได้ 2 กลุ่มคือ

1) กลุ่มทฤษฎีความรู้ความเข้าใจหรือทฤษฎีสนาม (Cognitive or Field Theories) มีแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ว่าเป็นการที่มนุษย์รวบรวม การรับรู้และแนวความคิดต่างๆ เข้าเป็นระเบียบแบบแผนที่มีความหมายก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจลักษณะส่วนรวมของเหตุการณ์ และเกิดการหยั่งเห็น (Insight ในการแก้ปัญหา)

2) กลุ่มทฤษฎีความสัมพันธ์ (Associative Theories) มีแนวคิดว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากการฝึกฝนหรือประสบการณ์ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ความเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงทักษะในการคิด การทำงาน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทัศนคติด้วย และสอดคล้องกับ สุนน อมรวิวัฒน์ (2533 : 151 – 171) ได้เสนอแนวทางการเรียนรู้เพื่อพัฒนามนุษย์ตามหลักไตรสิกขาที่ประกอบด้วย การฝึกหัดอบรม การควบคุมกายและวาจา การฝึกหัดและการอบรมจิตใจ และการฝึกหัดอบรมเพื่อความรู้ระดับสูง

การเรียนรู้ที่แท้จริงย่อมสอดคล้องกับความเป็นจริงของวิถีชีวิต การจัดกระบวนการเรียนรู้ จึงต้องช่วยสร้างสมรรถภาพให้ผู้เรียนสามารถเผชิญ เผชิญ ผสมผสาน และเผชิญปัญหาได้

กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

- 1) การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ
- 2) การประเมินค่าและประโยชน์
- 3) การเลือกและตัดสินใจ
- 4) การฝึกปฏิบัติ

กระบวนการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย

- 1) ขั้นการสร้างศรัทธา
- 2) ขั้นการศึกษาข้อมูลและฝึกทักษะการคิด
- 3) ขั้นสรุป

กระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ส่งผลให้เยาวชนสามารถนำมาเป็นแนวทางการปฏิบัติตนให้เป็นคนดีได้ จึงสรุปได้ว่าความศรัทธาที่เยาวชนมีต่อหลักคำสอนทางศาสนาอิสลามมีอิทธิพลมากที่สุดต่อพฤติกรรมของเยาวชนให้เป็นคนดีโดย มาจากการอบรมสั่งสอน และการที่ได้รับการถ่ายทอดจากอาจารย์ และการคบเพื่อนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

3. ผลการศึกษากระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนอิสลามจากชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีวิธีการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ด้วยการ ให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำบุญ และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาที่ชุมชนปฏิบัติสืบต่อกันมา โดย สมาชิกชุมชนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อมทางสังคมที่อยู่ใกล้มัสยิด สุเหร่า และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และมีการเข้าร่วมทำบุญตามเทศกาลต่างๆ ของมัสยิดอยู่เสมอ ทำให้เด็กซึมซับวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาเห็นได้จากทั้ง 30 กรณีศึกษา ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จะช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ของมัสยิด สุเหร่า และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และช่วยกิจกรรมในชุมชนทุกกรณีศึกษา ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่า เกิดจากการถ่ายทอดจากบริบทชุมชน ทางด้านสังคมได้มีการช่วยงานชุมชนในการทำบุญ และกิจกรรมตามประเพณีต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ทำให้เด็กมีความภาคภูมิใจที่ได้ร่วมกิจกรรมและบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม ที่มีสภาพเอื้อต่อการ

กระทำความดีของบุคคล กระตุ้นให้บุคคลมีความซื่อสัตย์ และผลักดันให้บุคคลกระหายที่จะกระทำดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของคักดีไทย สุรกิบบวร (2545 : 96-98) ที่ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของการรับรู้ทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลเป็นความพยายามของบุคคลที่จะทำความเข้าใจพฤติกรรมทางสังคมของบุคคลอื่นๆ เพื่อต้องการที่จะค้นหาว่าบุคคลมีเจตนา หรือความต้องการอะไรอยู่เบื้องหลังของพฤติกรรมนั้น เป็นการควบคุมความสัมพันธ์ให้คงอยู่ในขอบเขตที่บุคคลต้องการ สภาพแวดล้อมทางสังคมจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น และมีผลต่อการปลูกฝังพฤติกรรมจริยธรรมในช่วงวัยต่างๆ ของชีวิต ทั้งนี้เพราะบรรยากาศของชุมชน กิจกรรม สถานที่ การประกอบอาชีพ รายได้ การดำเนินชีวิตของคนในชุมชน เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องต่อความคิดและพฤติกรรมของวัยรุ่นและคนในสังคมนั้น จึงสรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่ก่อให้เกิดจริยธรรมในบุคคลได้สูง

สรุปผล

การศึกษากระบวนการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามสำหรับเยาวชนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้น การนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้แนวทางแก่

1.1 บิดา มารดา ผู้ปกครอง บิดามารดา ญาติผู้ใหญ่ มีบทบาทในการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามต่อเยาวชน ส่งผลให้เยาวชนเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งการถ่ายทอดของบิดามารดาเป็นการขัดเกลาที่สำคัญ จะส่งผลต่อพฤติกรรมของเยาวชน แต่ในสังคมปัจจุบันบิดามารดามักไม่มีเวลาให้กับบุตร จึงส่งผลให้เด็กต้องพึ่งตนเอง และไม่มีหลักในการดำรงชีวิตที่ดี บิดามารดาควรให้ความรักและอบอุ่นต่อบุตร เพื่อถ่ายทอดสิ่งที่ดีงามเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในอนาคตของเยาวชน

1.2 การสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม อาจารย์มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดหลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม วิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องสำหรับเยาวชน กระตุ้นให้เยาวชนมีความเชื่อและศรัทธาในการทำความดี รู้จักกฎแห่งกรรมจึงควรส่งเสริมให้มีการสอนหลักคำสอนของศาสนาอิสลามแก่เยาวชนมากขึ้น

1.3 ชุมชนที่มีการสืบทอดธรรมเนียมประเพณีและถือปฏิบัติวิถีทางศาสนาอิสลาม จะมีส่วนในการขัดเกลาทางสังคม ทำหน้าที่ชักทอดความคิดแก่บุคคลในชุมชนให้มีจิตสำนึกในการดำรงไว้และสืบทอดไปสู่รุ่นรุ่นหลัง การเสียสละ การร่วมกิจกรรมของบุคคลในชุมชนจะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมที่ดีของเยาวชนในชุมชนโดยตรง ผู้นำชุมชนควรดูแลเอาใจใส่สภาพแวดล้อมของชุมชน ดูแลเอาใจใส่ และช่วยเหลือเยาวชนของชุมชนให้เป็นคนดี

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาองค์ประกอบอื่นที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นในด้านคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม
2. ควรศึกษาวิธีการถ่ายทอดการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลามจากโรงเรียนอื่น เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการขัดเกลาเยาวชนให้เป็นคนดี

อ้างอิง

- อับดุลรอหมะ สามะอาลี. 2550. **บทบาทครูสอนศาสนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในการพัฒนาชุมชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ตอนล่าง**. วิทยานิพนธ์. (สำเนา).
- กรมวิชาการ. 2523. **การประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: กองวิจัยการศึกษา
- ครุฑีต อะหมัด. 2540. **ชีวิตครอบครัวในอิสลาม**. แปลจาก Family life in Islam โดยพิเชษฐ กาลาม เกษตร. กรุงเทพมหานคร: อิสลาม ควะเคเดมี.
- งามตา วณินทานนท์. 2528. **รายงานวิจัยฉบับที่ 50 ลักษณะทางพุทธศาสนาและ พฤติกรรม ศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- จรัญ มะลูลีม. 2541. **เอเชียตะวันตกศึกษา: ภาพรวมทางสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์สนทยา พลศรี. **ทฤษฎี และหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ โอเดียมสโตร์ (2545: 31 – 33)
- ฟาติละห์ ยอแม. 2551. **การเป็น มุสลิมที่ดี**. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2551.
จาก <http://baanmulimah.com>.
- มุฮัมหมัด เหมฮะญู. **เราจะเลี้ยงลูกอย่างไร และอะไรคือหน้าที่ของพ่อแม่**. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ 2541.
- อามีนะห์ ดำรงพล (รศ). **สาระน่ารู้เกี่ยวกับชีวิตมุสลิม**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ เอดิสัน เพลส โปรดักส์ 2549.
- สนทยา พงศรี. 2545. **ทฤษฎี สังคมศาสตร์กับการพัฒนาสังคม**. (สุราษฎร์ธานี วิทยาลัยครูสุราษฎร์)
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. มปป. **สังคมวิทยาการเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ
- เจ้าพระการวิวัฒน์. สังคมวิทยา. **การเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ เจ้าพระยาการ.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2526. **การพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ. โดยวัฒนาพาณิช
- อารง สุทธาศาสน์. 2543. **"สถาบันครอบครัวอิสลาม: บทวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบในรวมบทความสังคมวิทยา และ มนุษยวิทยา**. มปป.
- อารง สุทธาศาสน์, (บรรณาธิการ). 2541. **สถาบันครอบครัวอิสลามและการมี ภาระยาสี่คน**. กรุงเทพมหานคร: ออฟเซ็ทเพรส.
- นราธิวาสโนวันนี่. 2551. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2552,
<http://www.poonara.co.th/naracity/01-nara.p/p>.